

**Tehniskās ieskaites
gammu spēlēšanas modeļi
mūzikas skolu un
mūzikas vidusskolu
metāla pūšaminstrumentu
spēles audzēkņiem**

sastādījis

Mākslu izglītības kompetences centra
Latgales Mūzikas un mākslas vidusskolas
metāla pūšaminstrumentu spēles

un

mūzikas teorētisko priekšmetu
pedagogs Mg. art Gaitis Jānis Pujāts

Priekšvārds

Tehniskās ieskaites gammu spēlēšanas modeļi metāla pūšaminstrumentiem ir paredzēti profesionālās ievirzes un profesionālās vidējās muzikālās izglītības līmeņiem. Modeļi ir izstrādāti kā metodiskais materiāls pedagogu atbalstam darbā ar jaunajiem mūziķiem. Modeļu mērķis ir gammu un ar to saistīto komponentu, trijskaņa un arpēdžiju, pielāgošana katra skolnieka individuālajām prasmēm un spēles diapazona iespējām. Atkarībā no izvēlētās gammas ir iespējams izvēlēties piemērotāko vai pat apvienot dažādus tehniskās ieskaites gammu spēlēšanas modeļus.

Pielikumā ir pievienoti gammu spēlēšanas papildelementi, kas paredzēti tehnisko spēles iemaņu uzlabošanai. Profesionālās ievirzes muzikālās izglītības skolniekiem šos elementus var piedāvāt kā vingrinājumus, bet profesionālās vidējās muzikālās izglītības skolniekiem šie elementi ir iekļaujami tehniskās ieskaites prasībās. Arī pielikumus var pielāgot skolnieka individuālajām prasmēm, tos atskaņojot vienas vai divu oktāvu diapazonā.

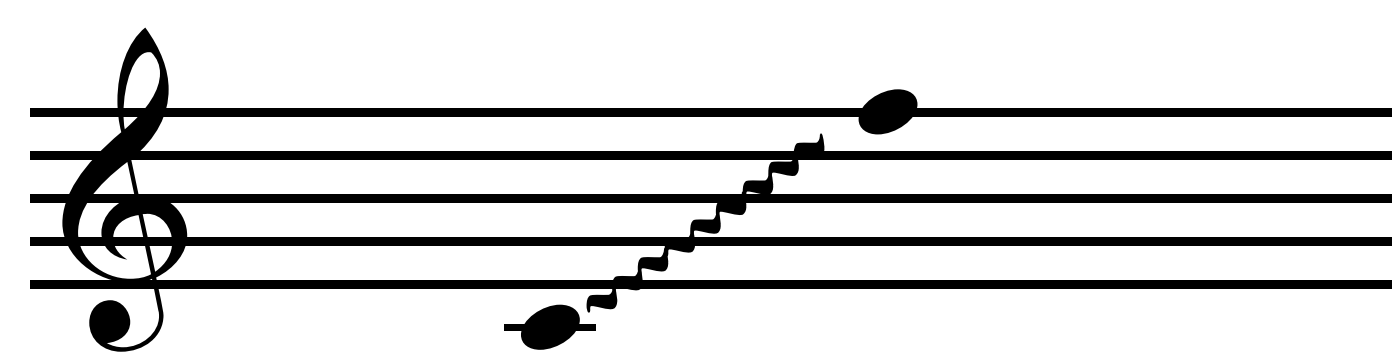
Tehniskās ieskaites gammu spēlēšanas modeļu izveidi mudināja darbs ar metāla pūšaminstrumentu spēles skolniekiem un saziņa ar kolēģiem. Katram skolniekam ir nepieciešama individualizēta pieeja un, pēc manām domām, šie modeļi palīdzēs tam pietuvoties un to īstenot vienotā spēles sistēmā.

Par šo modeļu izstrādes ideju es vēlos pateikt milzīgu paldies modeļu pirmajam inovatoram, izcilajam pedagogam un arī manam pirmajam tubas spēles pasniedzējam Arturam Kloppem.

Modeļu izmantošanas princips

Tehniskās ieskaites gammu spēlēšanas modeļu izmantojums tiek balstīts audzēkņa prasmēs un diapazona iespējās. Izrietot no audzēkņa diapazona, iespējams izvēlēties atbilstošāko modeli katrai mažora un minora gammai.

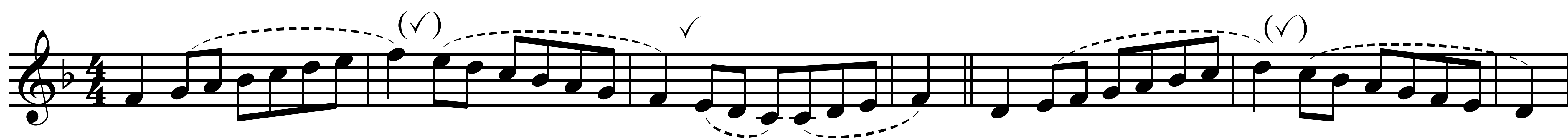
Ja, piemēram, audzēkņa diapazons ir šāds:

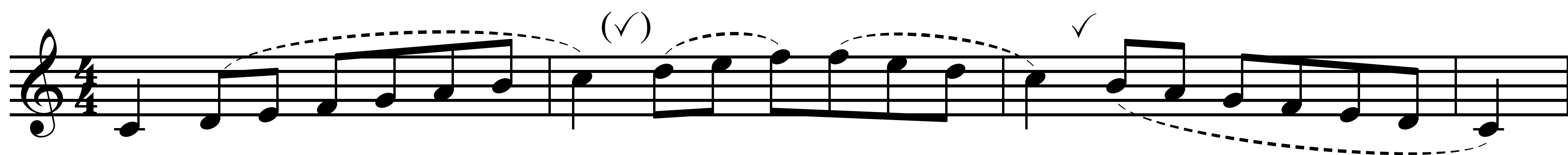
... tad Sol mažora gammai tiek izvēlēts *Modelis I*, jo nav iespējams doto gammu atskaņot pilnas oktāvas diapazonā. Šādā gadījumā ir iespējams atskaņot gammu, to sadalot tetrahordos jeb melodiski aizpildot kvartas intervālu abos virzienos. Paralēlajai tonalitātei, mi minoram, var tikt izvēlēts *Modelis IIa*, jo ir iespējams gammu atskaņot pilnā oktāvas diapazonā :

... savukārt, Fa mažora gammai tiek izvēlēts *Modelis IIb*, jo dotajā diapazonā ietilpst gamma pilnā oktāvā, ko var papildināt ar lejupejošu tetrahordu (*minoros dēļ harmoniskajām un melodiskajām skaņkārtām šis netiek atskaņots*), bet paralēlajai tonalitātei, re minoram, tiek izvēlēts *Modelis IIa* :

... Do mažora gammai atkal var tikt izvēlēts *Modelis IIb* ar pievienoto augšējo tetrahordu:

... la minoram var tikt izvēlēts *Modelis I*, sadalot gammu tetrahordos, bet, atskaņojot harmonisko minoru *tenuto* un melodisko minoru *legato*, var redzēt, ka rodas problemātika ar minora augšējo tetrahordu, kur tiek paaugstināta VI un VII pakāpe. Dēļ šīs problemātikas rosinu nespēlēt šo variantu, bet gan pagaidīt, kad skolnieka diapazons ļaus atskaņot gammu citā modelī vai šo aizstāt ar kādu citu minora gammu.

Visi tehniskās ieskaites gammu spēlēšanas modeļi ir veidoti vienotā struktūrā. Apskatot tālākos modeļus var saskatīt, ka ieteicamās un iespējamās elpu vietas, kā arī ritma uzbūves paliek nemainīgas, lai audzēknis, apgūstot pirmo modeli, izprot šo struktūru un tālāk var pievērsties pašu gammu apguvei. Lai gan modeļu ritma uzbūves pieraksts paliek nemainīgs, skolotājs, balstoties uz audzēkņa prasmju un iespēju līmeni, izvēlas atbilstošo atskaņojuma tempu, piemēram, pirmajās klasēs pieņemams temps var būt ♪ = **ca. 60**, bet mūzikas vidusskolā temps var būt ♩ = **ca. 104**.

Modeļos, lai ietaupītu skolotāju un audzēkņu laiku tehniskajās ieskaitēs, gammu komponentēs (*gamma un trijskanis*) apzināti netiek veidots pārtraukums starp *tenuto* un *legato* spēli (*trombona specialitātei to var uztvert kā détaché un tenuto spēli*). Arpēdžijas, dēļ to noslēgtības, tiek atdalītas ar pārtraukumu, bet, laika taupības nolūkos, ir iespējams tehniskajā ieskaitē izvēlēties atsevišķus arpēdžiju veidus, piemēram, arpēdžiju spēle pa 3 *tenuto* un arpēdžiju spēle pa 4 *legato*. Atskaņojot minora gammas, vienmēr *tenuto* skaņveides paņēmienā tiek atskaņots harmoniskais minors ar paaugstinātu VII pakāpi abos virzienos, bet *legato* skaņveides paņēmienā - melodiskais minors ar augšupejot paaugstinātu VI un VII pakāpi, bet lejupejot dabisko VII un VI pakāpi. Mūzikas vidusskolas audzēkņiem ir iespējams spēlēt arī harmonisko un melodisko mažoru, ja tas ir nepieciešams.

Pievēršot uzmanību arpēdžiju spēlei, tieši tāpat kā gammu atskaņojumam, arpēdžiju diapazons tiek pielāgots audzēkņa spējām. Turpmākajos modeļos ir norādīti dažādi arpēdžiju spēles varianti, ko brīvi var kombinēt ar jebkuriem gammu spēlēšanas modeļiem.

Visi modeļi ir veidoti Do mažorā vai la minorā, lai sniegtu piemēru pašam modelim, kuru tālāk ir iespējams transponēt uz jebkuru tonalitāti, kas tiek apgūta.

SATURA RĀDĪTĀJS

Modelis I 1

 Do mažors (*C dur*) 1

 la minors (*a moll*) 1

Modelis IIa 2

 Do mažors (*C dur*) 2

 la minors (*a moll*) 3

Modelis IIb 4

 Do mažors (*C dur*) 4

 la minors (*a moll*) 5

Modelis IIc 6

 Do mažors (*C dur*) 6

 la minors (*a moll*) 7

Modelis IId 8

 Do mažors (*C dur*) 8

 la minors (*a moll*) 9

Modelis III 10

 Do mažors (*C dur*) 10

 la minors (*a moll*) 11

Pielikums 12

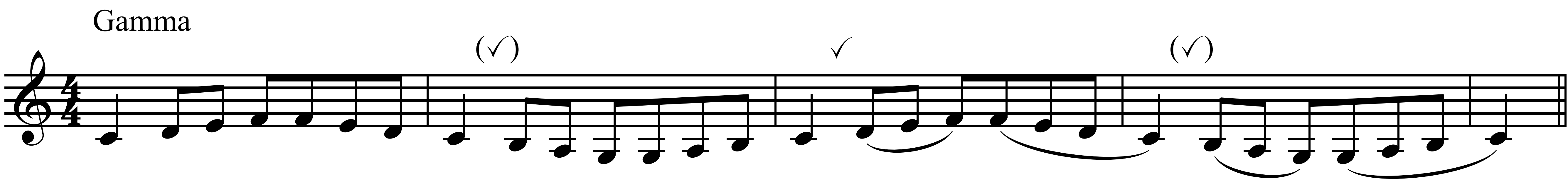
 Do mažors (*C dur*) 12

 la minors (*a moll*) 14

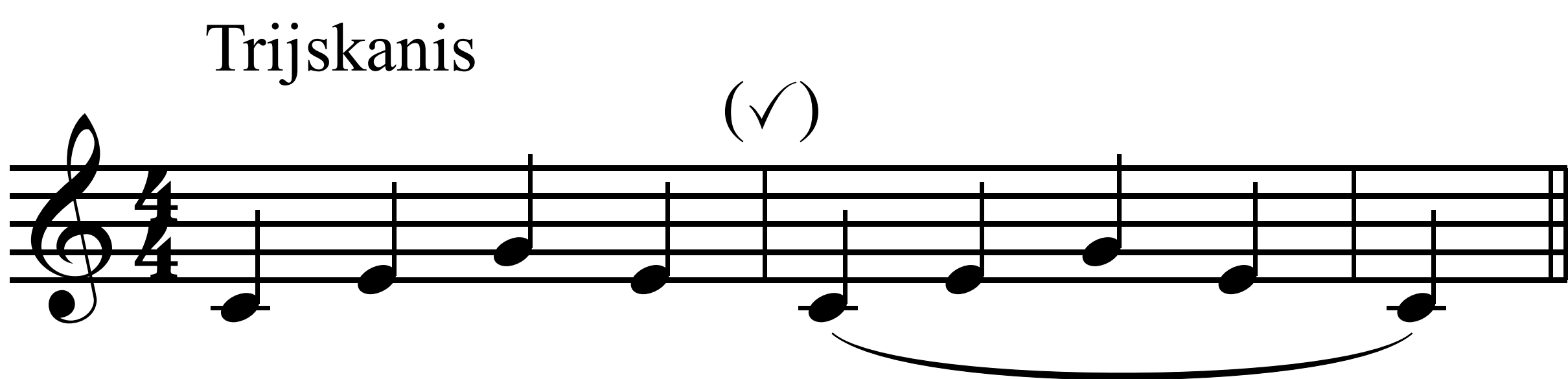
Modelis I

Do mažors (*C dur*)

Gamma

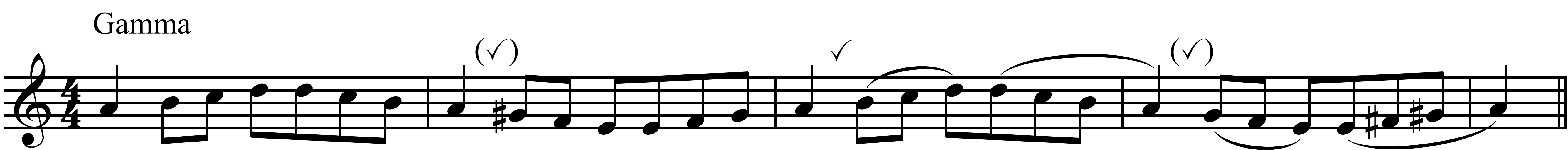
Trijskanis

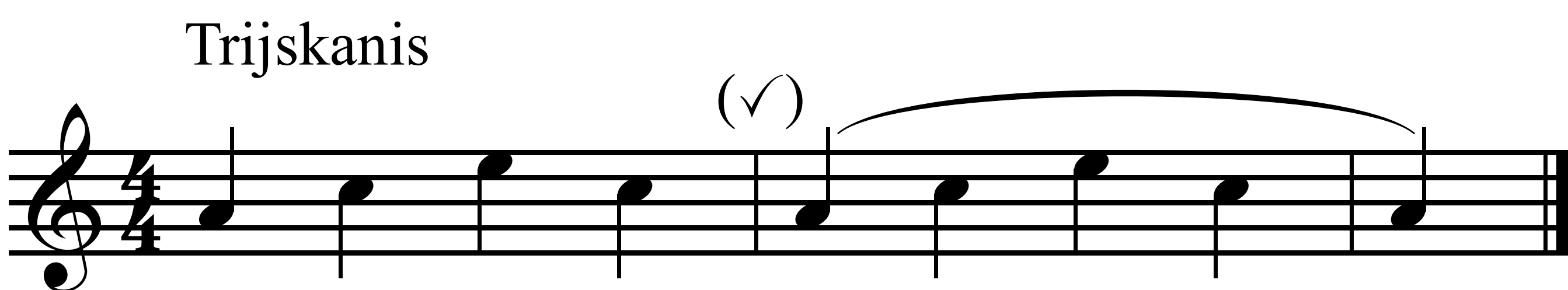
*Ja gamma tiek dalīta tetrahordos, tad arpēdžiju spēle nav nepieciešama.

la minors (*a moll*)

Gamma

Trijskanis

Modelis IIa

Do mažors (C dur)

Gamma

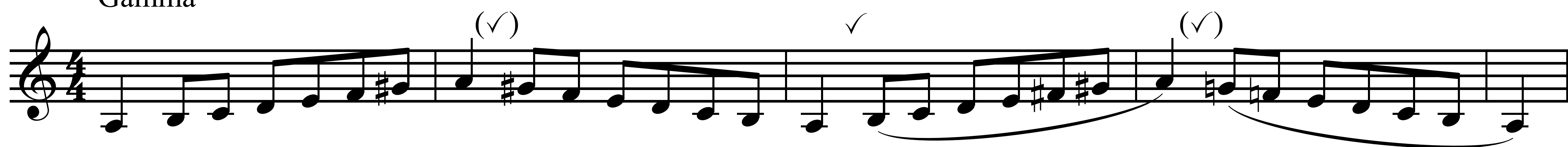
Trijskanis

Arpēdžijas pa 3

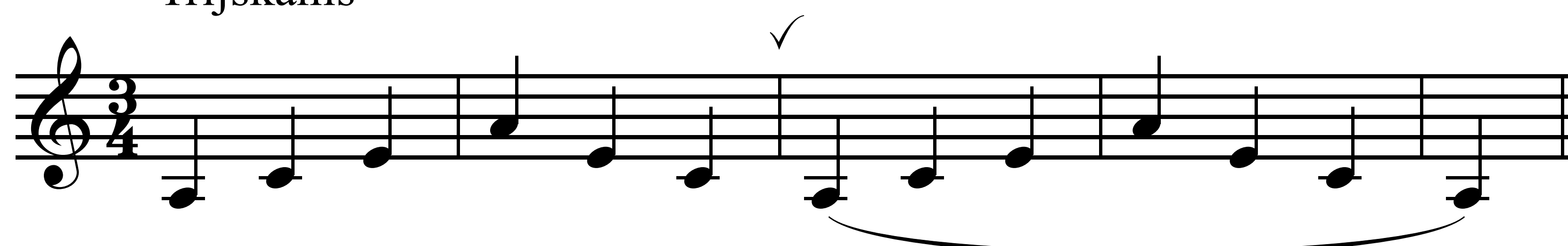
Arpēdžijas pa 4

la minors (*a moll*)

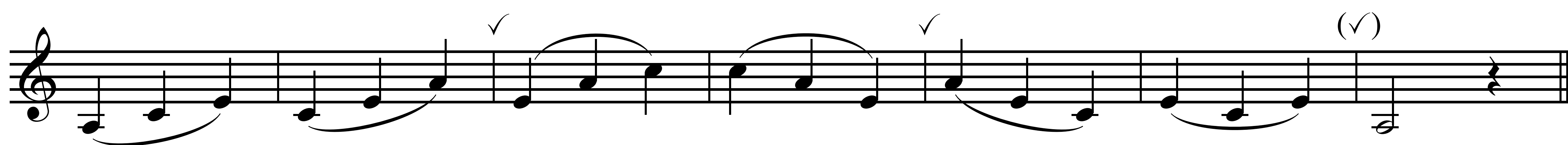
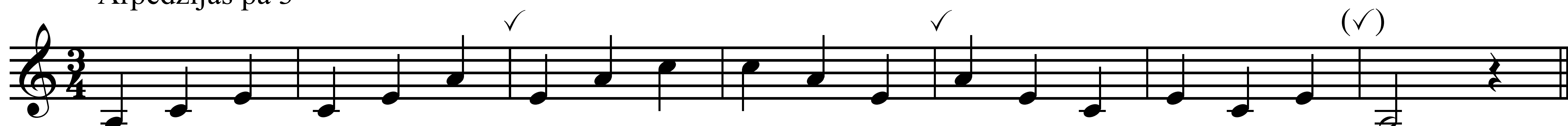
Gamma

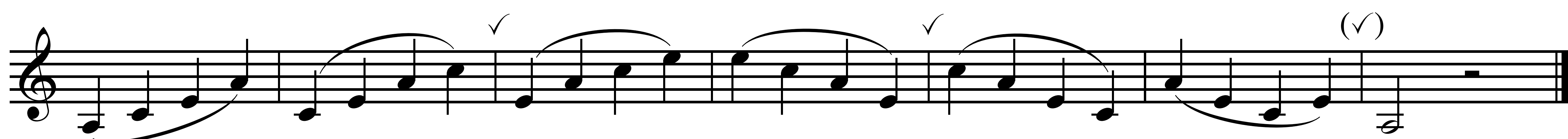
Trijskanis

Arpēdžijas pa 3

Arpēdžijas pa 4

Modelis IIb

Do mažors (C dur)

Gamma

Gamma exercise in C major, 4/4 time. The first staff shows an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4, with checkmarks above the G4 notes. The second staff shows a more complex exercise with slurs and checkmarks above specific notes.

Trijskanis

Trijskanis exercise in C major, 3/4 time. It shows a single staff with a sequence of eighth notes, with a slur and a checkmark above a group of notes.

Arpēdžijas pa 3

Arpēdžijas pa 3 exercise in C major, 3/4 time. It shows a single staff with a sequence of eighth notes, with checkmarks above specific notes and a final note marked with a checkmark in parentheses.

Arpēdžijas pa 3 exercise in C major, 3/4 time. It shows a single staff with a sequence of eighth notes, with checkmarks above specific notes and a final note marked with a checkmark in parentheses.

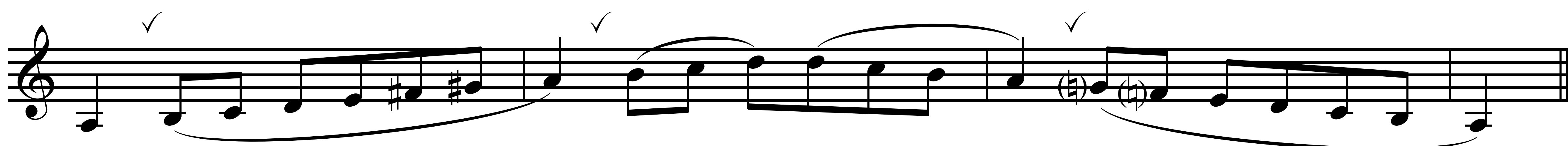
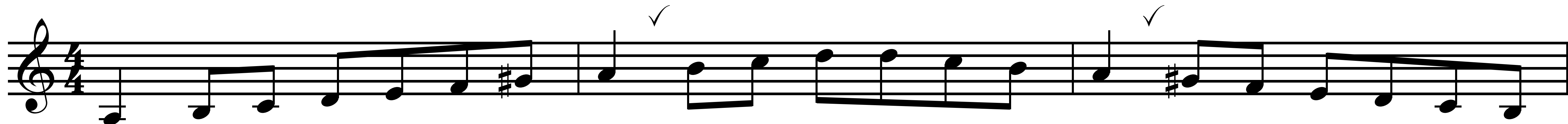
Arpēdžijas pa 4

Arpēdžijas pa 4 exercise in C major, 4/4 time. It shows a single staff with a sequence of eighth notes, with checkmarks above specific notes.

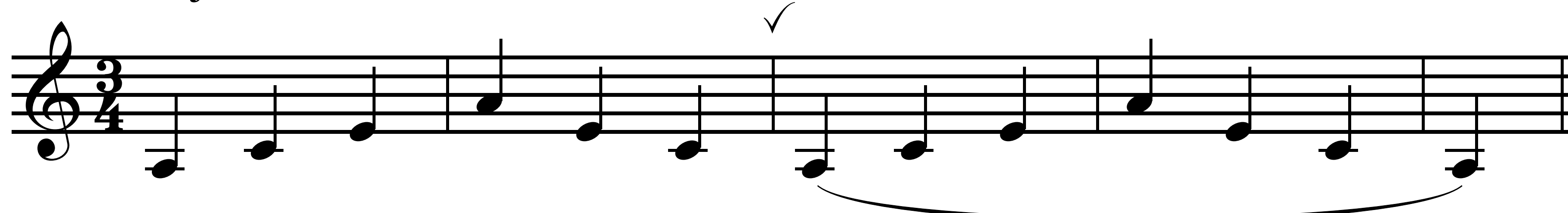
Arpēdžijas pa 4 exercise in C major, 4/4 time. It shows a single staff with a sequence of eighth notes, with checkmarks above specific notes.

la minors (*a moll*)

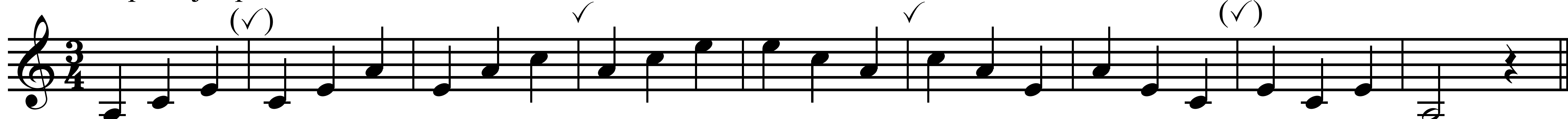
Gamma

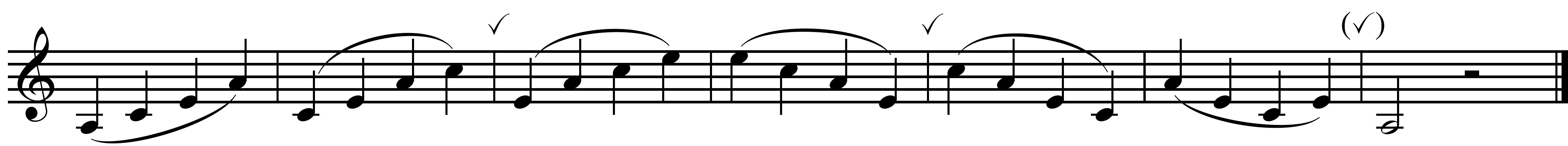
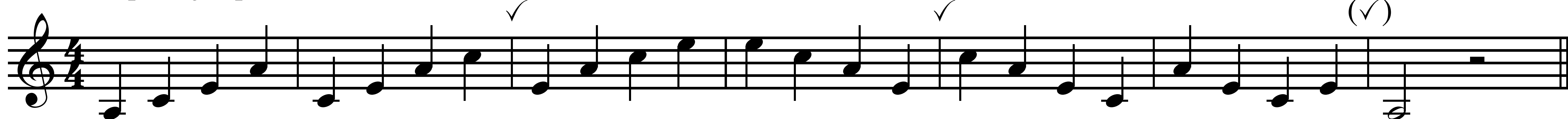
Trijskanis

Arpēdžijas pa 3

Arpēdžijas pa 4

Modelis IIc

Do mažors (C dur)

Gamma

Gamma exercise in C major, 4/4 time. The exercise consists of two staves. The first staff shows an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4. The second staff shows an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4, with some notes beamed together in groups of three.

Trijskanis

Trijskanis exercise in C major, 3/4 time. The exercise consists of one staff showing an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4, with some notes beamed together in groups of three.

Arpēdžijas pa 3
(✓)

Arpēdžijas pa 3 exercise in C major, 3/4 time. The exercise consists of two staves. The first staff shows an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4, with some notes beamed together in groups of three. The second staff shows an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4, with some notes beamed together in groups of three.

Exercise in C major, 4/4 time. The exercise consists of one staff showing an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4, with some notes beamed together in groups of three.

Exercise in C major, 4/4 time. The exercise consists of one staff showing an ascending scale from C4 to G4 and a descending scale from G4 to C4, with some notes beamed together in groups of three.

Gamma

Gamma

Example 10.10 shows a musical notation in 3/4 time. The melody consists of a series of eighth notes, with a slur over the last three notes and a checkmark above the first note of the slur.

[illegible]

The first staff of music is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 4/4. The melody begins with a quarter note G4, followed by eighth notes A4-B4, C5-B4, and A4-G4. This is followed by a half note F#4, then a quarter rest, and another half note F#4. The next measure contains a quarter note E4, a quarter note D4, and a quarter note C4. The following two measures each contain a quarter note B3, a quarter note A3, and a quarter note G3. The final measure of the staff contains a quarter note F#3, a quarter note E3, and a quarter note D3, ending with a double bar line. There are checkmarks above the staff at the end of the second and fourth measures.

Modelis IId

Do mažors (C dur)

Gamma

Trijskanis

** Ja audzēkņa prasmes to ļauj, tad ir iespējama metriskā modulācija:

Gamma - $\text{♩} = \text{♩}$ (pieņemot, ka $\text{♩} = \text{ca.}72$) ;

Trijskanis un Arpēdžijas pa 3 - $\text{♩} = \text{♩.}$;

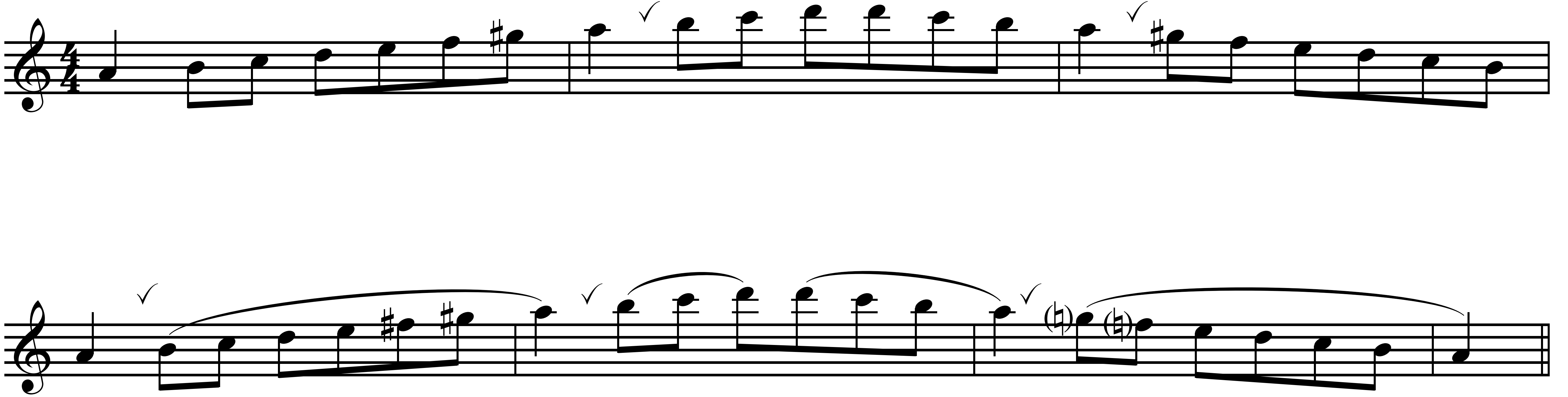
Arpēdžijas pa 4 - $\text{♩} = \text{♩}$

Arpēdžijas pa 3

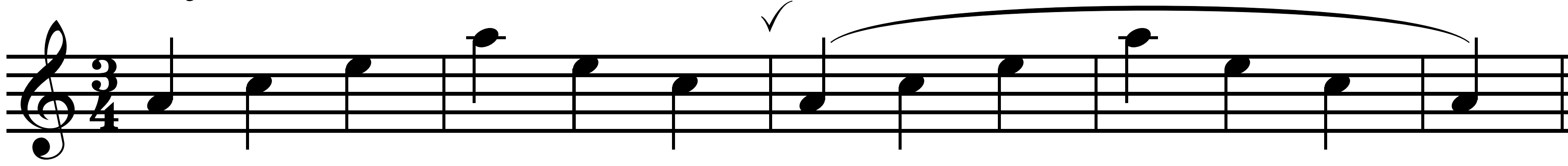
Arpēdžijas pa 4

la minors (*a moll*)

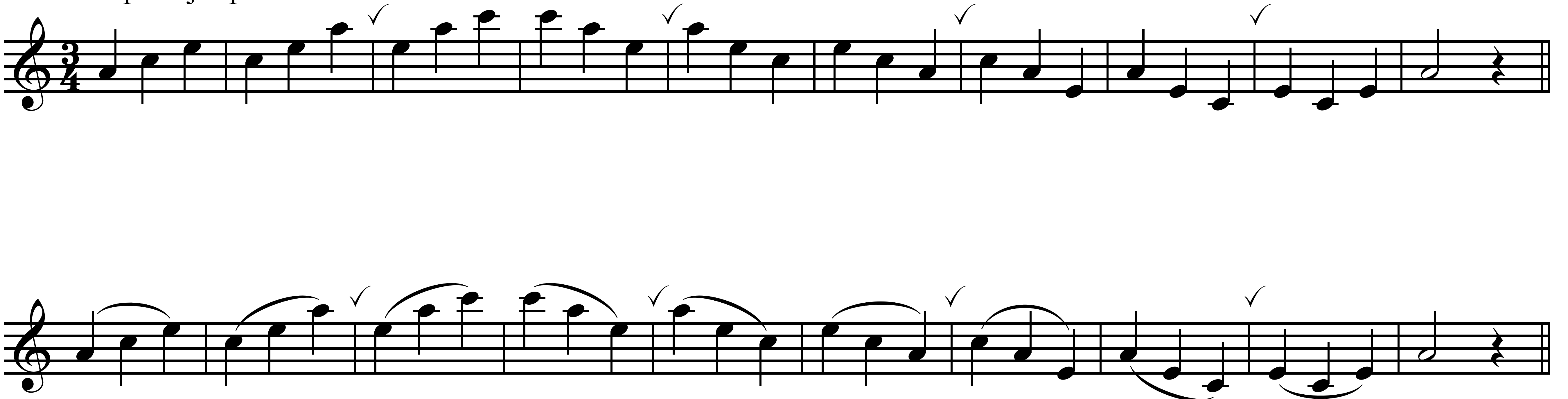
Gamma

Trijskanis

Arpēdžijas pa 3

Arpēdžijas pa 4

Modelis III

Do mažors (C dur)

Gamma

Musical notation for the Gamma exercise in C major, 4/4 time. The exercise consists of two lines of music. The first line starts with a treble clef and a 4/4 time signature. It contains a series of eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The second line continues the exercise, also with a (✓) mark above the 10th measure. The notation includes various note values, rests, and a final double bar line.

Trijskanis

Musical notation for the Trijskanis exercise in C major, 3/4 time. The exercise consists of a single line of music. It starts with a treble clef and a 3/4 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The exercise ends with a double bar line.

Arpēdžijas pa 3

Musical notation for the Arpēdžijas pa 3 exercise in C major, 3/4 time. The exercise consists of a single line of music. It starts with a treble clef and a 3/4 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The exercise ends with a double bar line.

Musical notation for the Arpēdžijas pa 3 exercise in C major, 3/4 time. The exercise consists of a single line of music. It starts with a treble clef and a 3/4 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The exercise ends with a double bar line.

Musical notation for the Arpēdžijas pa 3 exercise in C major, 3/4 time. The exercise consists of a single line of music. It starts with a treble clef and a 3/4 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The exercise ends with a double bar line.

Arpēdžijas pa 4

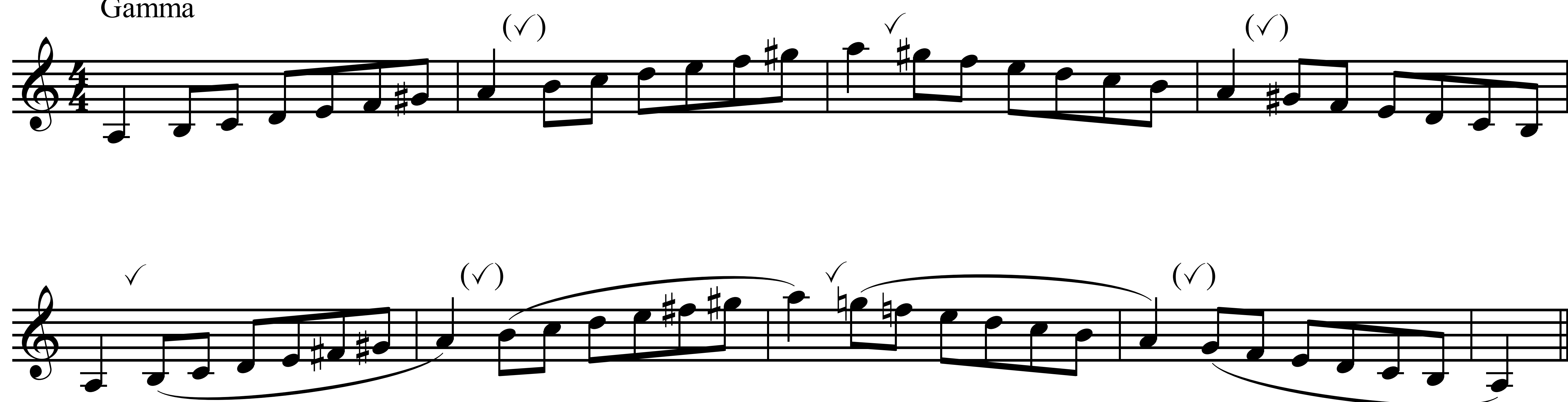
Musical notation for the Arpēdžijas pa 4 exercise in C major, 4/4 time. The exercise consists of a single line of music. It starts with a treble clef and a 4/4 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The exercise ends with a double bar line.

Musical notation for the Arpēdžijas pa 4 exercise in C major, 4/4 time. The exercise consists of a single line of music. It starts with a treble clef and a 4/4 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The exercise ends with a double bar line.

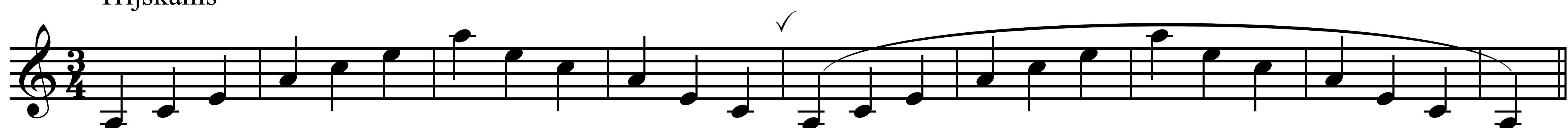
Musical notation for the Arpēdžijas pa 4 exercise in C major, 4/4 time. The exercise consists of a single line of music. It starts with a treble clef and a 4/4 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, with a (✓) mark above the 10th measure. The exercise ends with a double bar line.

la minors (*a moll*)

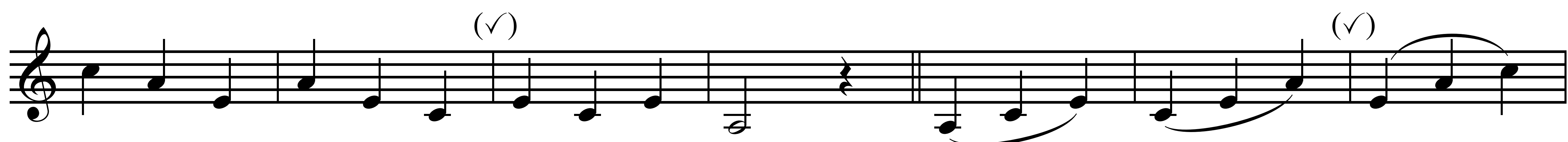
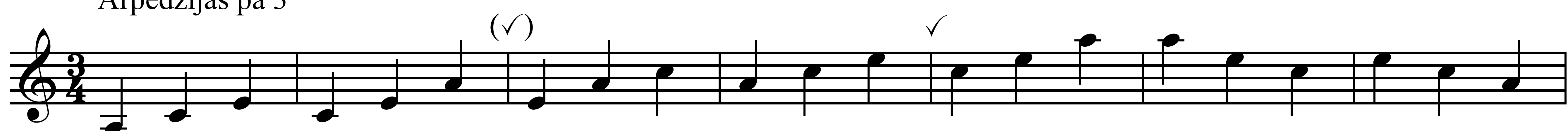
Gamma

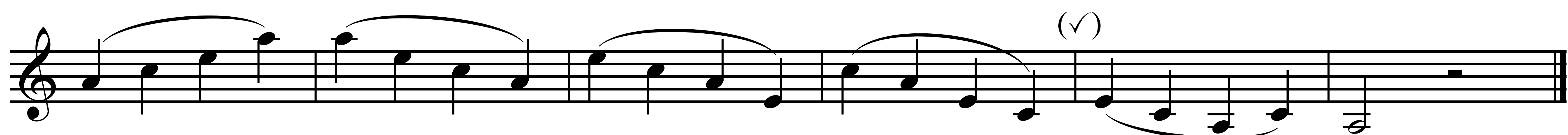
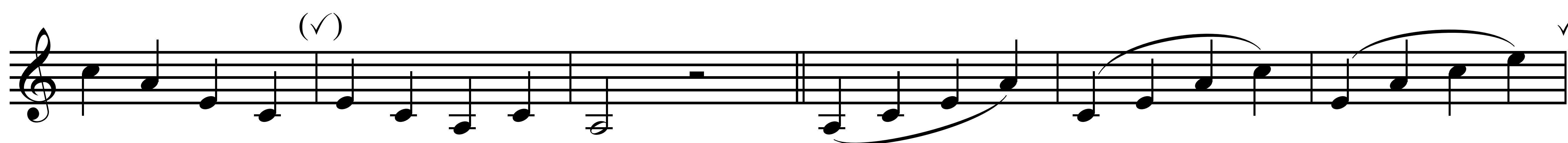
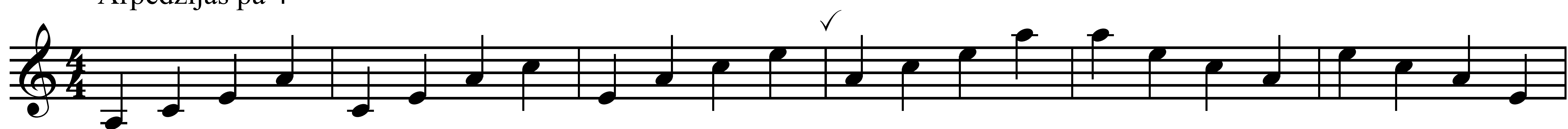
Trijskanis

Arpēdžijas pa 3

Arpēdžijas pa 4

Pielikums

Do mažors (*C dur*)

Gamma tercās

Two staves of musical notation for the Gamma tercās scale. The first staff shows the ascending scale (C4 to E5) and the second staff shows the descending scale (E5 to C4). Both are in 2/4 time and feature a slur over the notes with a dashed line indicating the breath line.

***iespējamie artikulāciju varianti

Two staves of musical notation showing six articulation variants (a-f) for the Gamma tercās scale. Variants a-d show different slurs and breath marks. Variants e-f show triplets.

Gamma kvartās

Two staves of musical notation for the Gamma kvartās scale. The first staff shows the ascending scale (C4 to F5) and the second staff shows the descending scale (F5 to C4). Both are in 2/4 time and feature a slur over the notes with a dashed line indicating the breath line.

Two staves of musical notation showing six articulation variants (a-f) for the Gamma kvartās scale. Variants a-d show different slurs and breath marks. Variants e-f show triplets.

Gamma kvintās

Two staves of musical notation for the Gamma kvintās scale. The first staff shows the ascending scale (C4 to G5) and the second staff shows the descending scale (G5 to C4). Both are in 2/4 time and feature a slur over the notes with a dashed line indicating the breath line.

Two staves of musical notation showing six articulation variants (a-f) for the Gamma kvintās scale. Variants a-d show different slurs and breath marks. Variants e-f show triplets.

Hromatiskā gamma

6

6

6

6

6

6

6

6

***ja nav iespējams izspēlēt arpēdžijas divās oktāvās, var spēlēt līdz trešajam septakorda apvērsumam

Dominantes septakorda arpēdžijas

6

6

6

6

6

6

6

6

a)

b)

c)

d)

e)

f)

6

6

6

6

6

6

la minors (*a moll*)
(tikai harmoniskais minors)

Gamma tercās

Two staves of musical notation for the Gamma tercās scale in 2/4 time. The first staff shows the ascending scale from C4 to A4, and the second staff shows the descending scale from A4 to C3. The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. A solid line with a dashed line underneath indicates a slur over the entire scale.

***iespējamie artikulāciju varianti

Two staves of musical notation showing six articulation variants (a-f) for the Gamma tercās scale. Variants a-d are on the first staff, and e-f are on the second staff. Variants a, b, and e use slurs. Variants c, d, and f use triplets. The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4.

Gamma kvartās

Two staves of musical notation for the Gamma kvartās scale in 2/4 time. The first staff shows the ascending scale from C4 to B4, and the second staff shows the descending scale from B4 to C3. The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. A solid line with a dashed line underneath indicates a slur over the entire scale.

Two staves of musical notation showing six articulation variants (a-f) for the Gamma kvartās scale. Variants a-d are on the first staff, and e-f are on the second staff. Variants a, b, and e use slurs. Variants c, d, and f use triplets. The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4.

Gamma kvintās

Two staves of musical notation for the Gamma kvintās scale in 2/4 time. The first staff shows the ascending scale from C4 to C5, and the second staff shows the descending scale from C5 to C3. The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. A solid line with a dashed line underneath indicates a slur over the entire scale.

Two staves of musical notation showing six articulation variants (a-f) for the Gamma kvintās scale. Variants a-d are on the first staff, and e-f are on the second staff. Variants a, b, and e use slurs. Variants c, d, and f use triplets. The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4.

Hromatiskā gamma

***ja nav iespējams izspēlēt arpēdžijas divās oktāvās, var spēlēt līdz trešajam septakorda apvērsumam

VII pakāpes pamazinātā septakorda arpēdžijas

